HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

ואע"ג דבטלינהו [לכולהו] משום [א] דבטלה דעתו אצל כל אדם [א] תבן ובטלו הוי מיעוט וכל שכן עפר ובטלו תבן ואין עתיד לפנותו ועפר סתם מחלוקת ר' יוסי ורבנן דתנן [ג] בית [ב] שמילאהו תבן או צרורות וביטלו מבוטל ביטלו אין לא ביטלו לא ותני עלה [ג] רבי יוסי אומר תבן ואין עתיד לפנותו הרי הוא כעפר סתם ובטל עפר ועתיד לפנותו הרי הוא כסתם תבן ולא בטיל [ג] היתה גבוהה מעשרים אמה והוצין יורדין בתוך כ' אמה אם צלתם מרובה מחמתם כשרה ואם לאו פסולה היתה גבוהה י' טפחים והוצין יורדין לתוך י' סבר אביי למימר אם חמתם מרובה מצלתם כשירה א"ל רבא [ד] הא דירה סרוחה היא ואין אדם דר בדירה סרוחה [ה] היתה גבוהה מעשרים אמה ובנה בה איצטבא כנגד דופן האמצעי על פני כולה ויש בה הכשר סוכה כשרה [ו] ומן הצד אם יש משפת איצטבא לכותל ד"א פסולה פחות מארבע אמות כשרה מאי קא משמע לן דאמרינן דופן עקומה תנינא [ז] בית שנפחת וסיכך על גביו אם יש מן הכותל לסיכוך ד"א פסולה הא פחות מכאן כשרה מהו דתימא התם הוא דחזיא לדופן אבל הכא דלא חזיא לדופן אימא לא קמ"ל [י] היתה גבוהה מכ' אמה ובנה איצטבא באמצעיתה אם יש משפת איצטבא ולדופן ארבע אמות לכל רוח ורוח פסולה פחות מארבע אמות כשרה מאי קא משמע לן דאמרינן דופן עקומה היינו הך מהו דתימא דופן עקומה מרוח אחת אמרינן אבל כל רוח ורוח לא קא משמע לן [ח] היתה פחותה מי' טפחים וחקק בה כדי להשלימה לעשרה אם יש משפת חקק ולכותל ג' טפחים פסולה

פחות

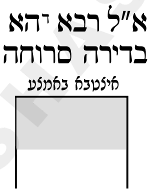

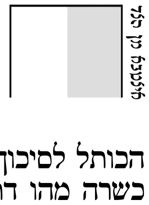

ואע"ג דבטלינהו. לכל שבעה בטלה דעתו אצל כל אדם ואין ביטולו ביטול: **תבן וביטלו.** בפיו לשבעה: **תבן ואין עתיד לפנותו.** ולא יצטרך לפנותו כל ימי החג ומיהו לא בטלו ממש בפיו: **או עפר.** נתן בו סתם ואין ידוע אם עתיד לפנותו אם לאו: **מחלוקת ר' יוסי כו'.** וכן עפר ואין עתיד לפנותו יש בו מחלוקת דבטיל לר' יוסי מסתמא ואפי' לא בטלו בפיו ולרבנן לא בטיל. והא דנקט עפר סתם משום כחו דר' יוסי דאפי' סתם דלא ידיע אי עתיד לפנותו אי לא אמר דבטיל אבל תבן ראוי לבהמה ולהסקה או לטיט הלכך סתמיה לא בטיל אפילו לרבי יוסי: הכי גרסינן **בית שמילאהו תבן או צרורות וביטלו.** ולענין אהלות תנן דטומאה שיש לה אהל חלל טפח אינה בוקעת למעלה מן הגג אבל טומאה רצוצה שאין לה חלל טפח הימנה לגג שכנגדה עד לרקיע טמא דבוקעת ועולה וכן הלכה למשה מסיני. והלכך בית שיש בו מת או כזית מן המת ומילאוהו תבן או צרורות וביטלו הויין רצוצה ובוקעת אבל לא ביטלו הוי כמאן דפנייה ויש לה חלל: **תבן ואין עתיד לפנותו הרי הוא כסתם עפר ובטיל.** ופליג בין אתבן בין אצרורות דצרורות היינו עפר וקאמר ת"ק דצריך ביטול וא"ל ר' יוסי תבן אם ידוע שאינו עתיד לפנותו הרי הוא בטל מאליו וצרורות אפי' סתמא דלא ידיע אי עתיד לפנותו אי לא מסתמא בטל אלא א"כ ידוע דעתיד לפנותו דהויא הוי כסתם תבן ולא בטיל. אלמא דתבן וביטלו עפר וביטלו כולהו מודו דבטיל תבן סתם ועפר ועתיד לפנותו דכולי עלמא לא בטיל תבן ואין עתיד לפנותו ועפר כיוצא בו או אפי' עפר סתם מחלוקת דלרבי יוסי בטיל: **והוצין.** של סכך ראשיהן התלויין: **אם צלתם.** של אותם הוצין מרובה מחמתם אי הוי שקלת ליה לסכך העליון: **כשרה.** דמנינן עשרים מהן ולמטה: **סבר אביי למימר.** דכי היכי דבגובה לא ממעטי להכשיר היכא שחמתן מרובה מצלתן בנמוכה נמי לא ממעטי לפסול ואם חמתן מרובה מצלתן כשרה: **דופן האמצעי.** דסתם סוכה בת שלשה דפנות כי מתניתין והרביעית היא כולה פתח: **על פני כולה.** שמגיעין ב' ראשי האיצטבא לב' דפנות הצדדין ואיצטבא הוא בנין אבנים וטיט אם יש בה באיצטבא שיעור הכשר סוכה קטנה שבעה טפחים ומשהו דהיינו ראשו ורובו ושלחנו: **כשרה.** כל הסוכה שיש לה ג' דפנות והאי הכשר סוכה אפי' מן האיצטבא והלאה דמנינן חללה מראש האיצטבא ומעלה ונמצא דופן אמצעי כולו כשר ודפנות הצדדים ברחב האיצטבא הוכשרו בה הרי כאן סוכה קטנה כשרה ואמרינן לקמן (דף יט.) פסל היוצא מן הסוכה נידון כסוכה ומפרשינן ליה אם יש הכשר סוכה ביחד ועוד יש בסוכה משם והלאה פסל היינו סכך העשוי בפסולת גורן ויקב שזהו דרכן ליעשות ויוצא מהכשר סוכה שאין לו הכשר דפנות נידון כסוכה הלכך כל הסוכה כמות שהיא גדולה כשרה: **מן הצד.** כגון אם בנה האיצטבא על פני אחד מדופני הצדדים: **אם יש משפת איצטבא ולכותל.** השני שהרחיקו ממנו ד' אמות: **פסולה.** דלא הוכשרו באיצטבא זו אלא שתי דפנות אותו שסמוך לה מן הצד והאמצעי שראש האיצטבא מגיע לו: **פחות מד' אמות כשרה.** שאף הוא הוכשר על ידה דקי"ל (לקמן דף ו:) הלכה למשה מסיני דמכשרי סוכה על ידי עקימת דופן עד ארבע אמות חסר משהו ורואין סכך העליון המחובר לדופן הרחוק כאילו הוא מן הדופן עצמו ועקום עד כנגד שפת האיצטבא. וכאן מודדין את גובהן משפת האיצטבא ולמעלה ואף על פי שמתחתיו נמשך כלפי חוץ הואיל וראשו אינו כלה ע"כ זהו גובה חללה והרי נתמעט חללה מתחתיו: **בית שנפחת.** גגו וגגין שלהם חלקים הן ושוין ולא משופעים ונפחת הגג באמצעו: **וסיכך.** בסכך כשר על פי הפחת ונמצא סכך הכשר מופלג מן הדפנות לכל צד: **פחות מארבע אמות כשרה.** שדופני הבית נעשין לה דפנות והתקרה פסולה המפסקת בינתיים רואין אותה כאילו היא מן הדופן ונעקם הדופן עד כאן ואין כאן סכך פסול אלא דופן ומחובר לסכך כשר: **התם הוא.** דאמר דופן עקומה משום דדופן דידה חזי לדופן דאינו גבוה מכשיעור ואין צריך לעקמו אלא כדי לקרבו לסכך: **אבל הכא דלא חזי לדופן.** ועקימותו משום דליתחזי למיהוי דופן הוא לא אמר קא משמע לן: **וחקק בה.** גומא באמצע: **כדי להשלימה לעשרה.** כנגד הגומא ובאותה גומא הכשר סוכה באורך ורוחב:

פחות

ואע"ג דבטלינהו בטלה דעתו אצל כל אדם. לא דמי לארנקי דפ' חלון (עירובין דף עט.) דליכא למאן דאמר דאפילו ארנקי מבטל אינש: **בית שמילאהו תבן או צרורות וביטלו בטל.** כך היא הגירסא בכל הספרים כאן ובפרק חלון (שם דף עח:) דמייתי לה אמתניתין דחריץ שבין שתי חצירות מלא קש או תבן מערבין שנים ואין מערבין אחד מלא עפר או מלא צרורות מערבין אחד ואין מערבין שנים והיא משנה במסכת אהלות פט"ו ולא כתב שם תבן אלא עפר או צרורות ומשום דמייתי לה הכא ובעירובין אתבן טעו להגיה הספרים תבן במקום עפר ולא גרסינן נמי במסכת אהלות וביטלו בטל אלא טומאה בוקעת ועולה טומאה בוקעת ויורדת והיא היא דהא בהא תליא אלא שדרך הש"ס לקצר משניות של סדר טהרות כשמביאם ואין [לומר] דהך דמייתי [הכא] ברייתא היא דאין לו להביא מן הברייתא כיון שיכול להביא מן המשנה וזה לשון המשנה בית שמילאהו עפר או צרורות וביטלו וכן כרי של תבואה וגל של צרורות אפי' כגלו של עכן אפילו טומאה בצד הכלים טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת פי' לפי שהם מבוטלים והא דקאמר תבן ואין עתיד לפנותו ועפר סתם מחלוקת רבי יוסי ורבנן אע"ג דבמתניתין דאהלות לא איירי רבנן מידי בתבן מכ"ש הוא דידע ליה כיון דבעפר וצרורות מצרכי רבנן ביטול כ"ש בתבן וכן פרק חלון (שם עט.) קאמר מאן תנא אהלות רבי יוסי היא ופריך אי רבי יוסי איפכא שמעינן ליה בין אתבן בין אצרורות פריך מטעמא דפריסית אע"ג דלא קתני תבן במתני' דאהלות והא דפשיטא לן הכא דתבן וביטלו הוי מעוטא אפי' לרבנן דייק לה מדקתני במתניתין דאהלות אפילו כרי של תבואה דמהני ביטול כ"ש בתבן והא דקאמר עפר סתם מחלוקת רבי יוסי ורבנן הוי מצי למימר דבעפר ואין עתיד לפנותו נמי פליגי דלרבנן לא בטיל אלא א"כ בטלו ואין עתיד לפנותו לאו היינו ביטולו כדמוכח הכא אלא משום ר' יוסי נקט עפר סתם דאפילו בסתם קבטיל ולא חש להאריך לומר תבן ועפר שאין עתיד לפנות ועפר סתם מחלוקת:

והוצין יורדין בתוך כ'. וא"ת כשצלתו מרובה מחמתו אמאי כשרה הא אי קלשת היו ההוצין נופלין כדאשכחן בעירובין (דף ג.) גבי מקלש סכך בתוך כ' ומקלש סכך למעלה דפסלינן הסוכה דכי קלשת לה הוי לה חמתה מרובה מצלתה ועל כורחין פי' לפי שלא יכול להתקיים הסכך בתוך עשרים דמחמת קלישותו יצא הרוח ויפזר או יפול דאין לפרש אפילו היה מתקיים כך הוה ליה חמתו מרובה שבזה לא היו מכשירין אינך אמוראי דהתם כיון דאין צלתה מרובה אלא על ידי סכך של מעלה מכ' הוה ליה סכך פסול [ט] מצטרף בהדי סכך כשר ויש לומר דהכא יש לנו להכשיר יותר שיש רוב הוצין וראויין הן להתקיים בקל כך אם היה שם דבר הסומכת:

פחות

מסורת הש"ס

א) [ברכות לה: פסחים מד.], ב) עירובין עח: אהלות פט"ו מ"ז, ג) [תוספתא דאהלות פט"ו ה"ה עירובין עט.], ד) לקמן יז.,

◆

גליון הש"ס

תוס' ד"ה והוצין וכו' מצטרף בהדי סכך כשר. עי' לקמן דף ט ע"ב תוס' ד"ה הא קא מצטרף:

◆

מוסף רש"י

בית. שטומאת מת בתוכו ומילאהו עפר או צרורות וביטלו מבוטל והוי טומאה רצוצה שאין לה אהל לעצמה ובוקעת ועולה עד לרקיע והמאהיל על הגג טמא וכל טומאה שאין לה אהל טפח בוקעת ועולה עד הרקיע כדאמר בברכות בפרק מי שמתו (ערובין עח:). **לא ביטלו לא.** בטל ואין הטומאה בוקעת למעלה מן הגג, שיש לה אהל לעצמה (שם עט.). **תבן ואין עתיד לפנותו.** מלאוהו תבן ויודעין אנו שאינו צריך לו מכל מקום לא ביטלו בפירוש, הרי הוא כעפר סתם. כעפר שאין אנו יודעין אם עתיד לפנותו אי לא, דסתמיה בטל, **עפר ועתיד לפנותו.** ויודעין אנו שיפנהו דלאו סתמא הוא, הרי הוא כסתם תבן. שאין אנו יודעין אם יפנהו אם לאו, דסתמא לא בטיל (שם). **בית שנפחת וסיכך על גביו.** גגו נפחת באמצעו רחוק מן הדפנות לכל צד וסיכך על הפחת באמצעו ונמצא תקרת הבית, שהיא פסולה משום תעשה ולא מן העשוי, מפסקת בין דפנות לסכך כשר, אם יש מן הכותל לסיכוך ד"א פסולה. דבארבע אמות לא נאמר למשה מסיני דופן עקומה, אבל בפחות כשרה, הלכה למשה מסיני רואין תקרת הבית כאילו היא הדופן שנעקם למעלה ואין כאן סכך פסול לפסול הסוכה ולא יישן תחת זה (לקמן יז.).

◆

רבינו חננאל

אע"ג דביטלן לא הוי מיעוט, בטלה דעתו אצל כל אדם שאין אדם נותן במקום עפר ואבנים, כרים וכסתות. **תבן וביטלו** הוי מיעוט וכל שכן עפר וביטלו, כגון שהסכים שלא ליטלו משם לעולם. תבן ואין עתיד לפנותו ועפר סתם, מחלוקת ר' יוסי ורבנן, לר' יוסי בטל לרבנן לא בטל. דתנן בית שמילאו עפר [נ"א: תבן] או צרורות וביטלן, דייקינן מינה מדקתני וביטלן מכלל שאם לא ביטלו מפורש אלא בסתם אינן מבוטלים. ותני עלה, ר' יוסי אומר תבן ואין עתיד לפנותו, הרי הוא כעפר סתם וביטלו. עפר ועתיד לפנותו, הרי הוא כסתם תבן ולא ביטלו. ש"מ תבן ואין עתיד לפנותו לתנא דידן לא בטל, לר' יוסי בטל, וכן עפר סתם לר' יוסי בטל, לתנא דידן דקתני צרורות

עין משפט נר מצוה

כד א מיי' פ"ד מהל' סוכה הל' יג טוש"ע או"ח סי' תרל"ג ס"ד:
כה ב מיי' שם וסמג עשין מ"ג וטוש"ע שם ומיי' פכ"ד מהל' טומאת מת הלכה ג:
כו ג מיי' פ"ד מהלכות סוכה הלכה יג וסמג וטוש"ע שם סעיף ג:
כז ד מיי' פ"ה שם הלכה ג טוש"ע שם סעיף ט:
כח ה מיי' פ"ד שם הלכה יד טוש"ע שם סעיף ה:
כט ו מיי' שם טוש"ע שם סעיף ו:
ל ז מיי' שם טוש"ע שם סעיף ז:
לא ח מיי' שם הלכה טו טוש"ע שם סעיף י:

◆

רבינו חננאל (המשך)

וביטלן, מכלל דסתמא לא בטלי. **היתה גבוהה** מכ' אמה והוצין יורדין לתוך כ' רואים אם צילתן של הוצין הללו מרובין מחמתן, כשרה, דחשבינן אלו ההוצין הן הן הסכך. **היתה גבוהה עשרה טפחים** והוצין יורדין לתוך עשרה טפחים, א) דחה רבא דברי אביי ואמר דירה סרוחה היא ופסולה. **היתה גבוהה** מעשרים [אמה] ובנה בה איצטבא כנגד דופן האמצעית על פני כל הסוכה, ויש בזו האיצטבא ד' טפחים שהן הכשר סוכה קטנה כשרה. בנה זו האיצטבא מן הצד, אם יש משפת איצטבא ולכותל ד' אמות פסולה, פחות מיכן כשרה. מאי קמ"ל דופן עקומה, תנינא בית שנפחת וסיכך על גביו אם יש בין כותל לסיכוך ד' אמות פסולה. **ודחינן** שאני התם משום דבדוכתיה דופן מעליא היא, דפחות מכ' אמה היא, אבל הכא שזה הדופן גבוה יותר מכ' אמה, ולגבי זו הסוכה דופן פסולה היא אימא לא, קמ"ל. **היתה גבוהה מעשרים אמה** ובנה בתוכה באמצעיתה האיצטבא, אם יש משפת האיצטבא ולכותלי הסוכה ד' אמות ריוח לכל רוח פסולה, פחות מד' אמות כשרה. ואתא לאשמעינן דמכשירין דופן עקומה ואפילו מכל רוח. **היתה פחותה** מי' וחקק בתוכה להשלימה לי' טפחים, אם יש משפת חקק ולכותל ג' טפחים [פסולה],

---

א) נראה דחסר בדברי רבינו ז"ל וסבר אביי למימר דאם חמתם מרובה מצלתם כשירה ודחה רבא וכו'.